

Museo Etnográfico

de Grandas de Salime
“Pepe el Ferreiro”

Un Museo vivo

El Museo

El Museo Etnográfico de Grandas de Salime "Pepe el Ferreiro" é úa institución pública que xunta, conserva, estudia e difunde el patrimonio material y inmaterial das comunidades labradoras del occidente d'Asturias.

Inaugurao el 2 de xunio de 1984, ocupóu primeiro tres salas nos baxos del Concello de Grandas de Salime e trasladóuse a unde ta agora en 1989.

El reportorio material céntrase nel xeito de vida y oficios da sociedá labradora tradicional. El núcleo central d'úa colección que ten camín das 20.000 pezas amáñalo el elenco inicial recopilao polo sou fundador, D. José María Naveiras Escanlar, "Pepe el Ferreiro". El sou ámbito xeográfico remite a os concellos del occidente asturiano, incorporando tamén pezas d'outras zonas d'Asturias, de diversas rexóis peninsulares e de distintas áreas europeas.

El criterio espositivo mantido dende a súa fundación convida a os visitantes a úa inmersión directa nos espacios, evitando as barreiras entre as coleccións y el público.

© Manuel Díaz.Colectivo RGB.Fundación del Parque Histórico del Navia.

Pepe el Ferreiro

José María Naveiras Escanlar, “Pepe el Ferreiro” (31 de marzo de 1942, Grandas de Salime – 13 de xunio del 2020, Balmonte de Miranda), nacéu e medróu núa familia labradora con úa tradición larga de ferreiros nela.

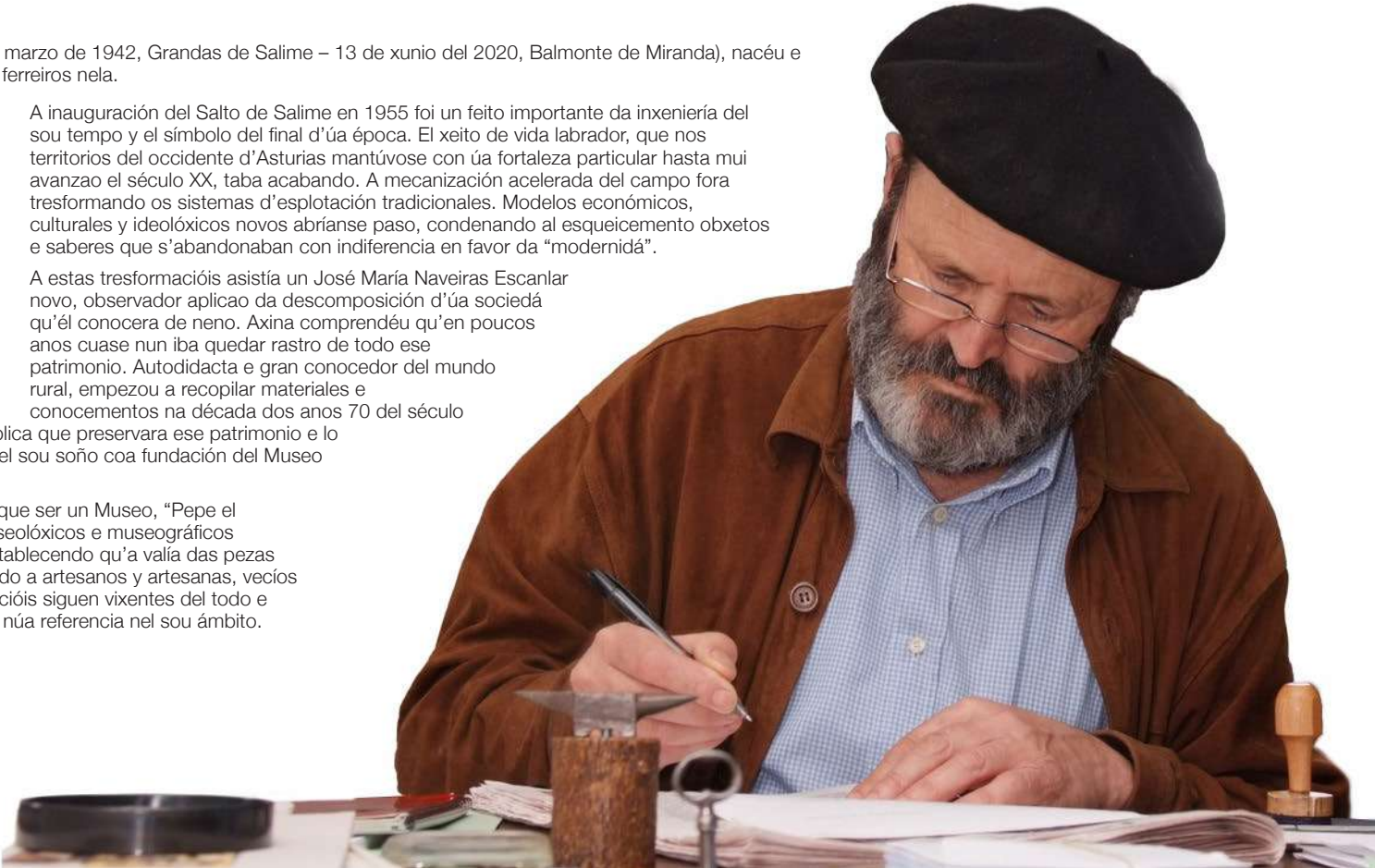

XX, convencido da necesidá de crear úa institución pública que preservara ese patrimonio e lo tresmitira ás xeneracións novas. En 1984 viu cristalizao el sou soño coa fundación del Museo qu’hoi leva el sou nome.

Con úa visión radicalmente contemporánea del que tía que ser un Museo, “Pepe el Ferreiro” adelantóuse en algúas décadas a criterios museolóxicos e museográficos actuales. Desenvolveu el concepto de “museo vivo”, establecendo qu’a valía das pezas reside na súa capacidade de contar historias y incorporando a artesanos y artesanas, vecíos e vecías nel despregamento del proyecto. Esas formulacións siguen vixentes del todo e constituyen as señas d’identidá d’un Museo convertido núa referencia nel sou ámbito.

A inauguración del Salto de Salime en 1955 foi un feito importante da inxeniería del sou tempo y el símbolo del final d’úa época. El xeito de vida labrador, que nos territorios del occidente d’Asturias mantúvose con úa fortaleza particular hasta mui avanzao el século XX, taba acabando. A mecanización acelerada del campo fora tresformando os sistemas d’esplotación tradicionales. Modelos económicos, culturales y ideolóxicos novos abríanse paso, condenando al esqueicemento obxetos e saberes que s’abandonaban con indiferencia en favor da “modernidá”.

A estas tresformacións asistía un José María Naveiras Escanlar novo, observador aplicao da descomposición d’úa sociedade qu’él conocera de neno. Axina comprendéu qu’en poucos anos cuase nun iba quedar rastro de todo ese patrimonio. Autodidacta e gran conocedor del mundo rural, empezou a recopilar materiales e conocimientos na década dos anos 70 del século

© Manuel Fernández

A esposición permanente

El área espositiva del Museo ocupa úa superficie de máis de 3.000 m². As coleccións y elementos espositivos repártense en tres sectores, articulaos alreod de tres edificios:

- A Casa Rectoral
- A Casa del Molieiro
- A Casoa

Ademais:

Biblioteca temática d’acceso reservao a investigadores

Salas polivalentes. Situadas nel piso d’enriba da Casa del Molieiro, acollen as esposicións y actividades temporales del Museo

Talleres. Taller de carpintería e conservación preventiva

Almacéis. Área de reservas y ingresos novos del Museo

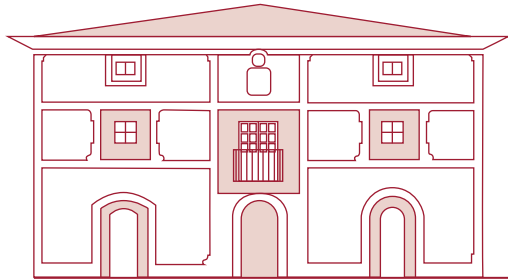
Demostracións en vivo d’oficios tradicionales e labores da vida labradora de cadaldía

Xogos tradicionales. Reportorio amplio de xogos tradicionales a disposición dos visitantes

© Juan Pablo Torrente. Consejería de Cultura, Política Lingüística y Deporte. Red Meda

A Casoa

A Casoa exemplifica el tipo de vivenda característica da nobreza rural pequena ou dos labradores máis acomodados. Anque é un edificio de pranta nova, na súa construción usáronse materiais orixinales, caso da pedra de cantería dos marcos ou del escudo. A posición social y económica dos sous anos ponse de manifesto na grandura del edificio, nos materiais usaos e na introducción d'elementos decorativos na fachada. Estas familias dispoñían d'úa **capilla** privada, tamén representada nel Museo por úa edificación pequena construída según el modelo das capillas rurales na contornada.

Os pisos espositivos convidannos a faer un recorrido por aqueles oficios e servicios que se foron instalando nas comunidades rurales de paso qu'as sociedades labradoras s'iban tresformando e xeneraban necesidades e demandas novas.

- Piso d'enriba

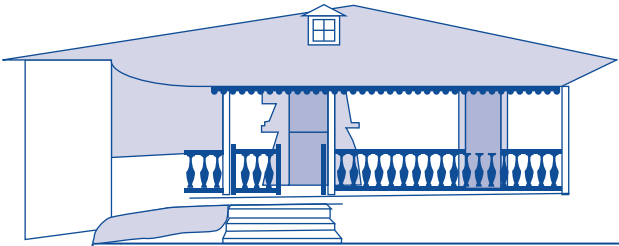
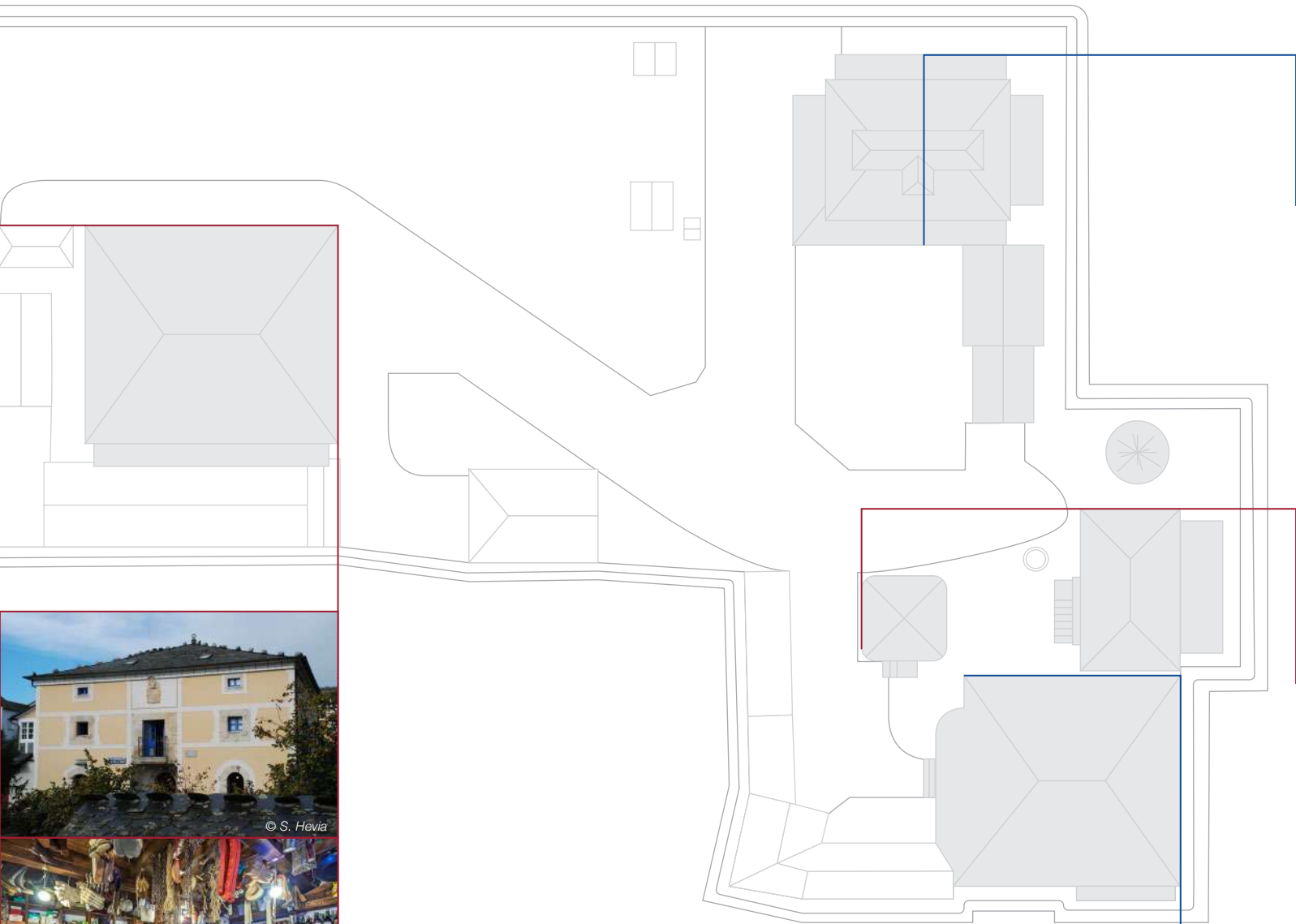
 - Aparellos de caza e pesca
 - Consulta del dentista
 - Apicultura
 - Hospital
 - Sistemas p'alumar
 - Escola
 - Pesos e medidas
 - Madreñas, galochas e zocas
- Piso d'embaxo

 - Comercio d'ultramariños
 - Comunicacióis
 - Barbería
 - Xastrería
 - Cocía

Apegada á Casoa ta a **sala de ferramentas de labranza** y, ben cerca, a **fábrica de gaseosas** y un horro galego ou **cabazo**, un tipo de graneiro deseño adrede pa secar e curar el grao qu'alcanzou un desenvolvemento notable nel occidente asturiano.

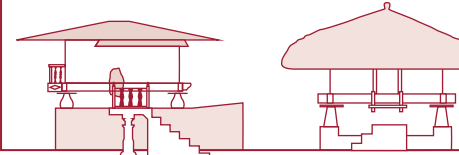
*Juan Pablo Torrente. Consejería de Cultura, Política Llingüística y Deporte. Red Meda

A Casa Rectoral

A Casa Rectoral é un edificio histórico d'últimos del século XIX que se remocicou mantendo a súa fisonomía xeneral y os sistemas e materiais de construción tradicionais. É un bon exemplo del modelo de vivenda tradicional na contornada, con portón d'entrada e corral. Trátase d'úa construción de pedra e cuberta de lousa, con pranta cuadrangular unde destaca el forno de pan e paredes macizas nas que s'abren poucas ventás e pequenas. Consta de dous pisos e desván e cuntaba con **pozo** d'auga propio. Nel piso d'enriba ta a vivenda da familia, coa lareira como espacio de referencia al redor del que s'amañaba a vida de cadaldía da familia.

Nel piso d'embaxo, el espacio destinao orixinalmente ás cortes dos animais ocúpalo hoi úa representación dos oficios tradicionais ligaos ás necesidades básicas e d'autoabastecemento da comunidade e qu'os máis d'elos faíanlos os propios labradores.

- Piso d'enriba

 - Corredor d'entrada
 - A lareira/cocía
 - Sala testil
 - Sala ou cuarto
 - Galería
 - Cuartín

- Piso d'embaxo

 - Colección de xugos
 - Taller de zapateiro
 - Bodega
 - Cantina
 - Sala da madeira
 - Forxa
 - Sala da tornería

Na saída del piso d'embaxo, a **maqueta del mazo** deixa conocer de xeito didáctico el funcionamento d'este inxenio hidráulico que s'introduciu nel occidente d'Asturias como consecuencia del gran desenvolvemento que tuvo a industria del ferro, sobre todo a partir dos séculos XVII e XVIII, nos que se xeneralizou el uso da roda hidráulica.

A Casa del Molieiro y el Molín hidráulico

A Casa del Molieiro é un edificio novo. Basao nos modelos tradicionais na contornada, ten dous pisos y un desván unde s'abren us meinelos rectangulares coa función de deixar entrar e salir as palombas. A súa estrutura déixanos visualizar a evolución da arquitectura doméstica tradicional da contornada. Al revés qu'a solución máis orientada pa dentro da Casa Rectoral, neste modelo as fachadas ábrense pa fóra incorporando ventás máis grandes, corredores e galerías con diferentes sistemas de zarramento.

Nel piso d'enriba pode visitarse a Sala **“Pepe el Ferreiro”**, último despacho usao por José María Naveiras Escanlar. Tán tamén as **salas polivalentes** del Museo, destinadas a esposiciois y actividades temporales que se renovan periódicamente. El piso d'embaxo acolle os **talleres** de carpintería e conservación preventiva del Museo.

El **molín hidráulico farineiro** era un inxenio fundamental pas sociedades labradoras, que dedicaban boa parte del sou esforzo al proceso de sega, colleta, almacenamento e tresformación del cereal. El aporte hídrico vén del regueirín que pasa polo recinto del Museo. Guarda os mecanismos de tres molas distintas y úa d'elas pode verse en funcionamento al largo da visita.

Os almacéis labradores

A casa labradora constituía úa unidá d'esplotación unde a vivenda y as cortes eran parte importante, pero non a única. Da casa tamén formaban parte as hortas, as leiras ou os montes d'esplotación comunal. Y a casa nun taba completa se nun cuntaba con un horro, panera ou entrambos, unde conservar alimentos e productos das colletas.

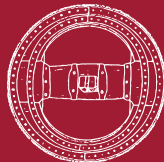
De xeito simplificado, estos elementos tan singulares que forman parte del paisaxe rural asturiano tán amaños por un caxón cuadrangular de madeira que s'ergue del terrén encima d'us elementos de suspensión característicos (pés), guardando os productos dos ratos e da humedanza.

A panera construíuse despóis del horro. Al aumentar a súa capacidade, desenvolve úa pranta rectangular e precisa normalmente máis elementos d'apoyo e require úa cuberta máis complexa qu'incorpora polo menos úa viga crumal.

El **horro** del Museo é úa adaptación d'úa panera procedente de Berducedo (Ayande), datada en 1874. A cuberta é de palla de centén amarrada con belortas d'uz. Esta técnica de cubrición é a tradicional na contornada e son poucos os exemplos que se conservan.

A **panera**, tamén d'últimos del século XIX, procede del lugar d'Escanlar en Ernes (Negueira de Muñiz, Galicia). Responde ás características del momento: parede alta de trabas, cuberta de lousa e corredor pequeno nun lao.

Museo Etnográfico

de Grandas de Salime

“Pepe el Ferreiro”

Avenida del Ferreiro, nº 17
33730 Grandas de Salime

Máis información e reservas:
www.museodegrandas.es
902 306 600 | 985 627 243

Principao
d'Asturias

ICOM

consejo
internacional
de museos
España

RED
DE MUSEOS
ETNOGRÁFICOS
DE ASTURIAS